

Hydraulické kapaliny z pohledu chemika

Ing. Jiří Valdauf
valdauf@lubricant.cz
Mobile: 777 345 007

Pracovní kapaliny hydraulických systémů

Praha 20.11.2024

LUBRICANT s.r.o. - centrála
Bezručova 1066
332 02 Starý Plzenec
Česká republika
Tel.: +420 377 454 901
Fax: +420 377 454 907
E-mail: info@lubricant.cz

LUBRICANT s.r.o. - kancelář Brno
Londýnské náměstí 4
Brno Business Park, budova D
639 00, Brno, Česká republika
Tel.: +420 530 515 510
Fax: +420 530 515 511
E-mail: brno@lubricant.cz

LUBRICANT SK s.r.o.
Kopčianská 15
851 01 Bratislava
Slovenská republika
Tel.: +421 905 692 449
Fax: +421 262 416 077
E-mail: bratislava@lubricant.cz

LUBRICANT Polska Sp. z o.o.
ul. Legionów 211
43 502 Czechowice-Dziedzice
Polska
Tel.: +48 501 068 406
Fax: +48 322 151 502
E-mail: info@lubricant.pl

LUBRICANT RO OIL
str. Mareşal Constantin Prezan 142
300695 Timișoara
Rumunsko
Tel./Fax: +40 256 223 961
E-mail: info@lubricantrooil.ro

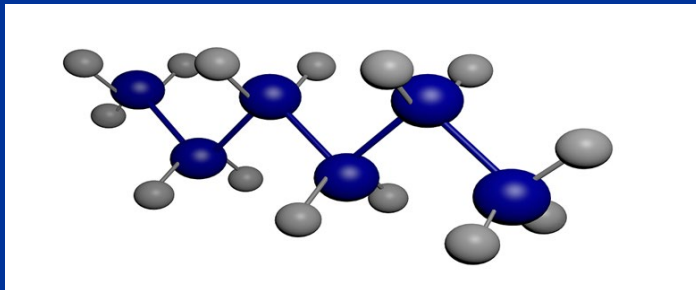

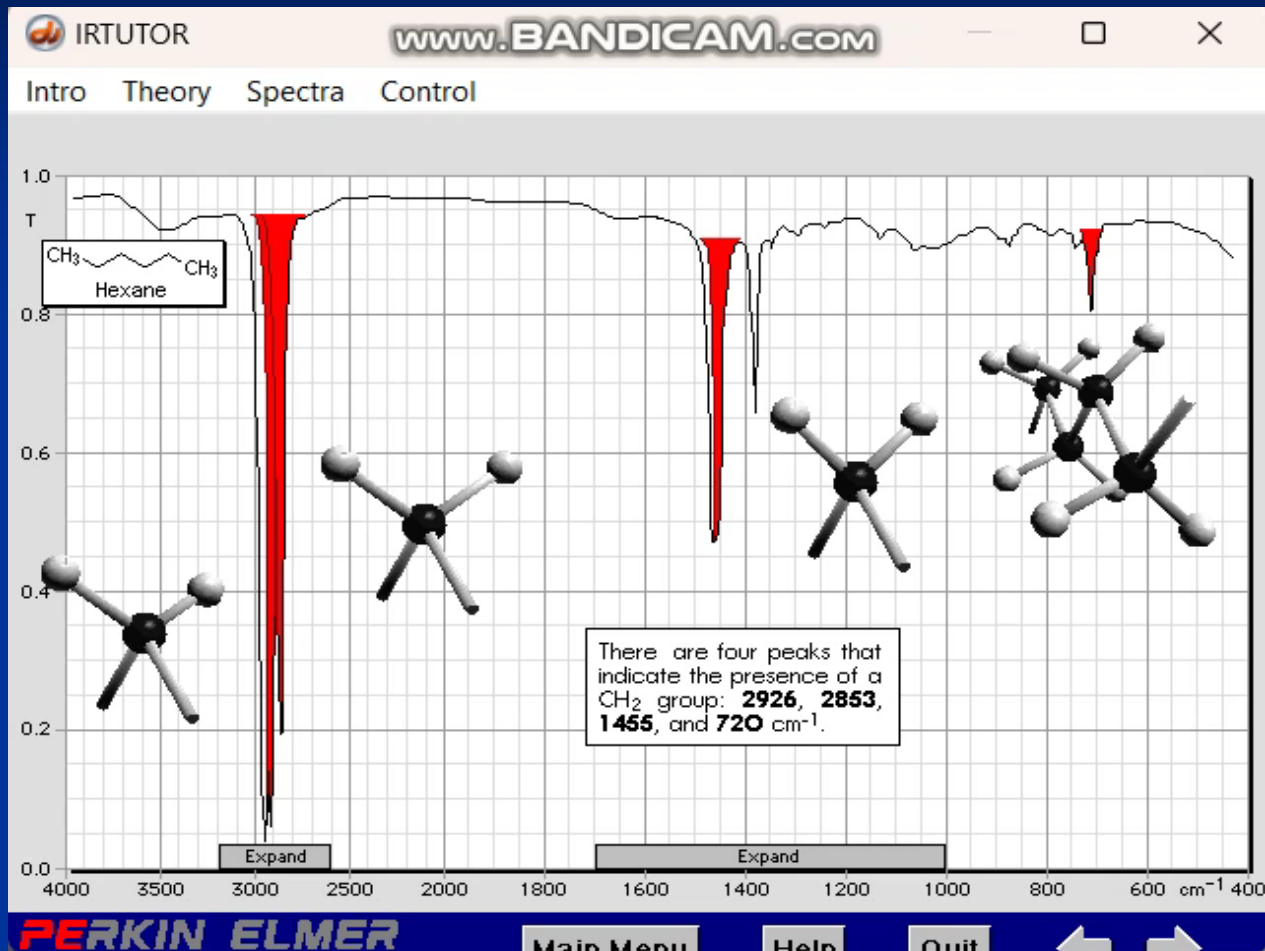
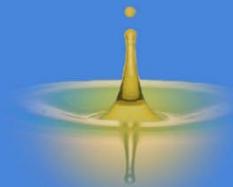
- Násobky deseti - video
- Velikost a tvar molekul v hydraulickém oleji
- Složení hydraulických olejů
- Viskozitně teplotní chování
- Viskozitně tlakové vztahy
- Adsorpční jevy
- Povrchové vlastnosti
- Mazací schopnosti
- Kompatibilita oleje a těsnění
- Závěr

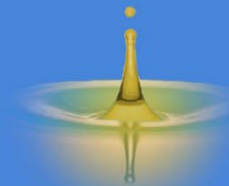

- Násobky deseti – video – rozměry se kterými pracují jaderní fyzikové
- Výrobci hydrogenerátorů a rozvaděčů – rozměry nad 1 mikron $>10^{-6}\text{m}$
- Velikost a tvar molekul v hydraulickém oleji – pohled chemika:
 $10^{-6}\text{m} - 10^{-9}\text{m}$ (= 1 nanometr – 1 mikrometr)
délka vazby C – C = $1,54 \text{ \AA}$ (1 Angström = 10^{-10}m)

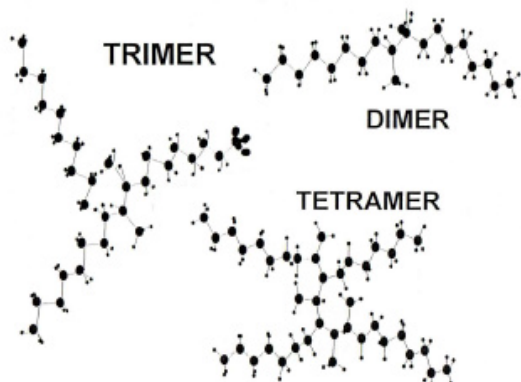
bandicam 2024-11-18 10-48-52-166.mp4

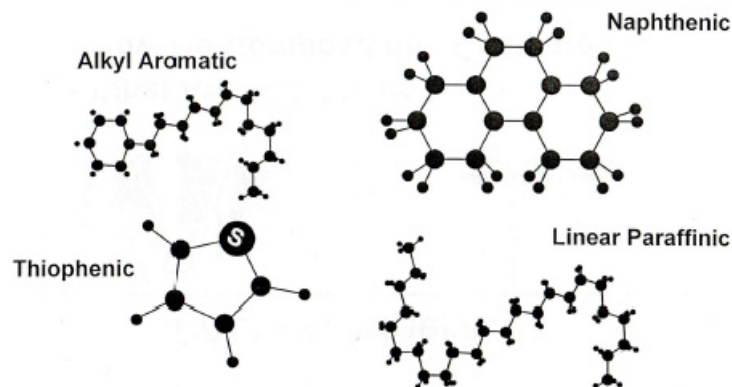

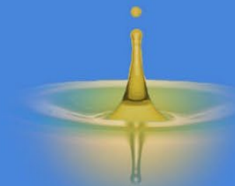
- Délka vazby C – C = 1,54 Å   Délka vazby obecně 1 – 2 Å
- Délka uhlovodíkového řetězce v olejích obecně C₂₀ – C₅₀
- 1 – 5 nanometrů je tomu odpovídající velikost 1 molekuly

1-Decene Oligomers

Typical Mineral Oil Components

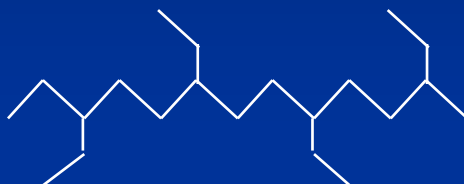

N – PARAFINY (ALKANY)

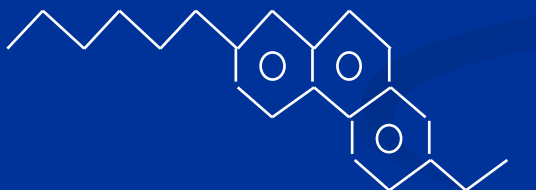
ISO – PARAFINY (ISOALKANY)

NAFTÉNY (CYKLÁNY)

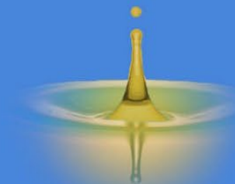
AROMÁTY

POLÁRNÍ LÁTKY S OBSAHEM HETEROATOMŮ

např.

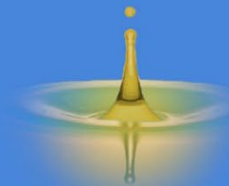

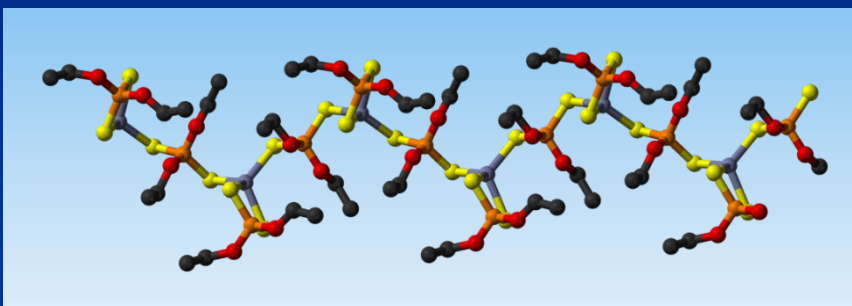
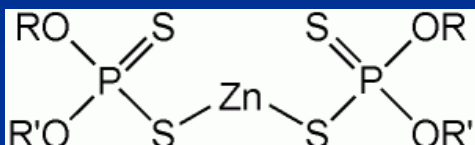
Typické složení nejvíce rozšířených hydraulických olejů ISO 6743/4 HM, VG 46 (DIN 51 524 part 2 HLP) je:

Vysoce rafinovaný ropný olej Group I	>98 %
Multifunkční přísada, typicky protioděrová a antioxidant	0.5 %
Modifikátor viskozitního indexu a snižovač bodu tuhnutí	0.2 %
Inhibitor koroze	0.15 %
Přísada proti pění	0.0005 %
Nízkoteplotní antioxidant	< 0,5 %

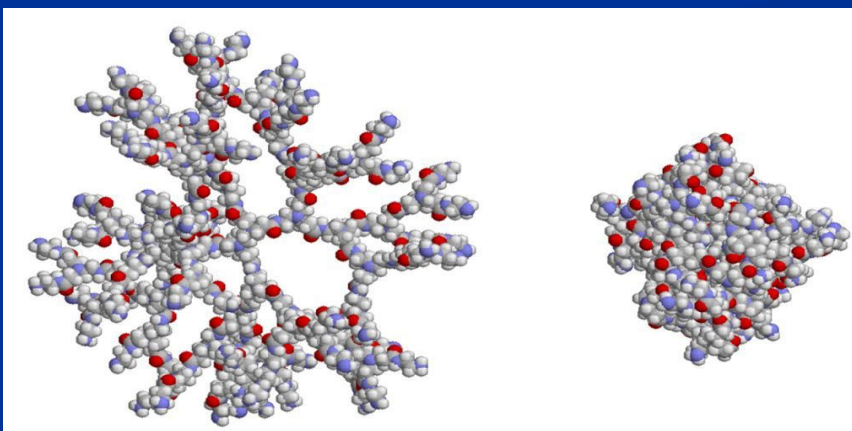
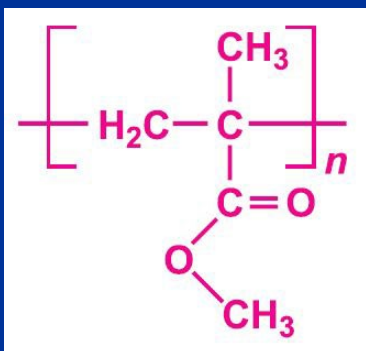

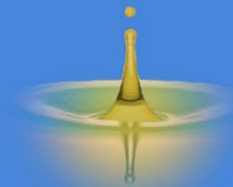
Zušlechťující přísady

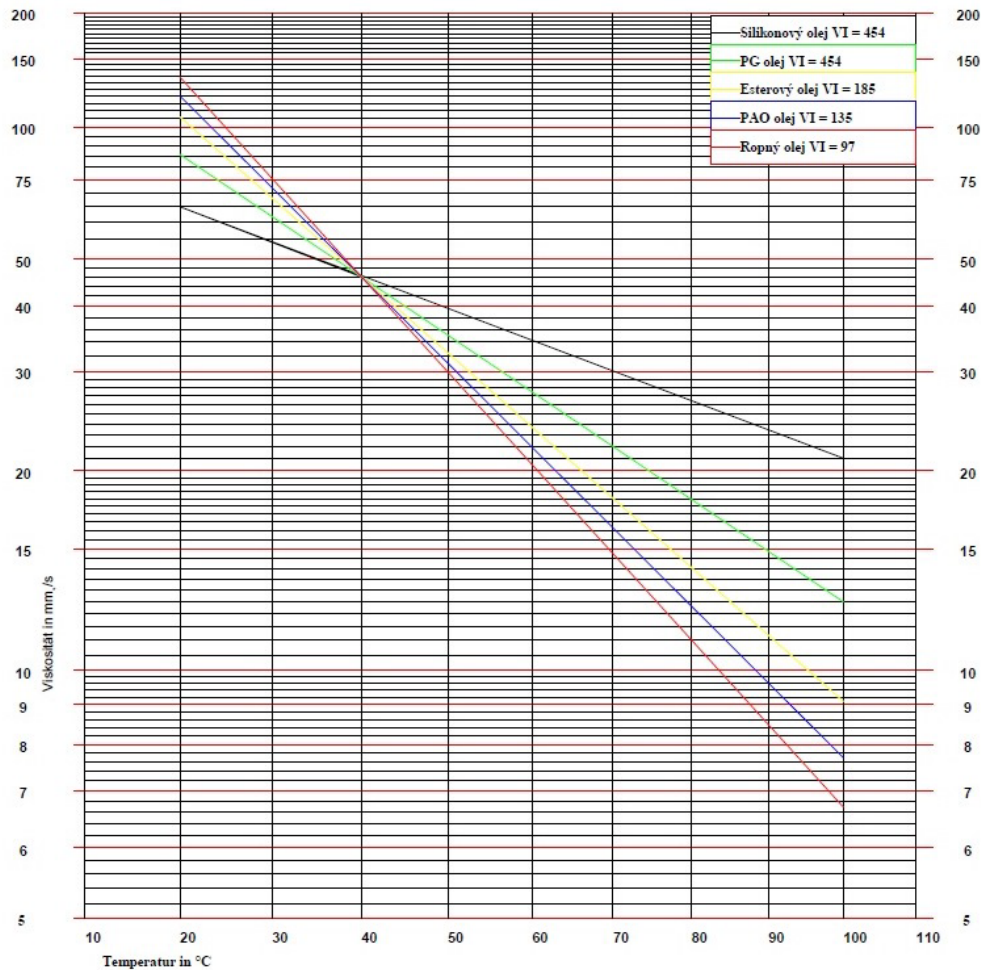
10 – 50 nm

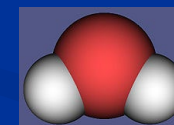
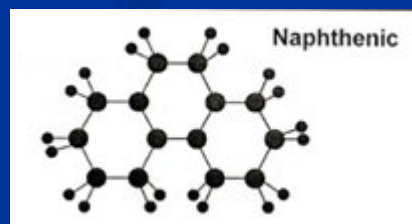
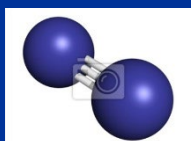
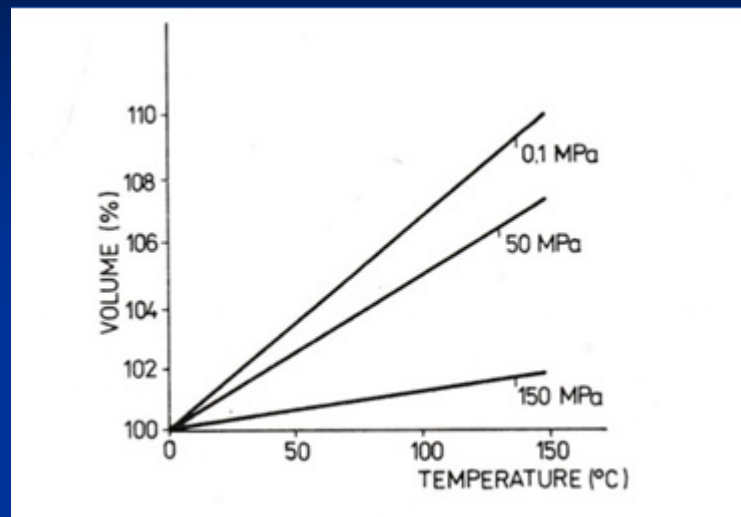
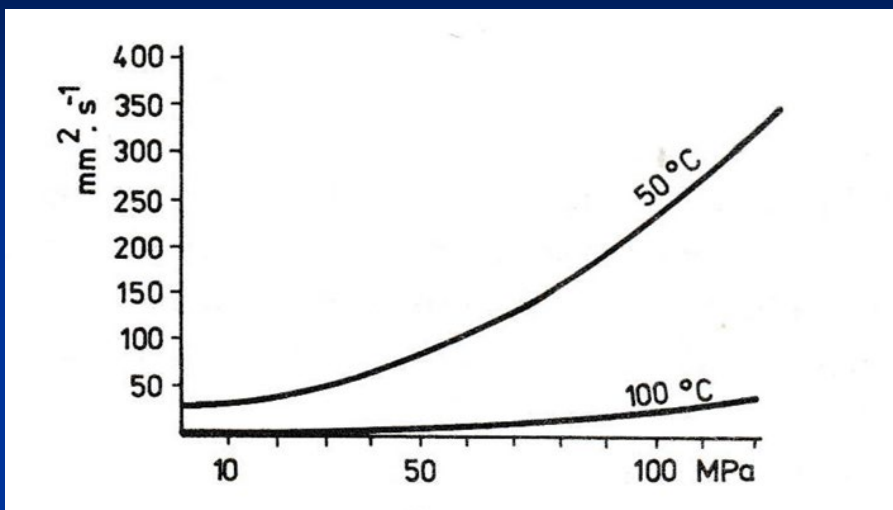
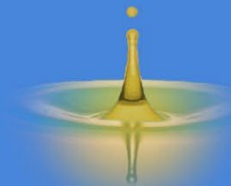

50 – 100 nm

Viskositäts - Temperatur - Diagramm

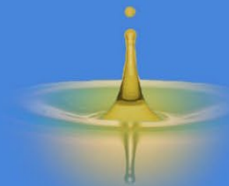
Velikost molekuly:

Dusík 0,370 nm

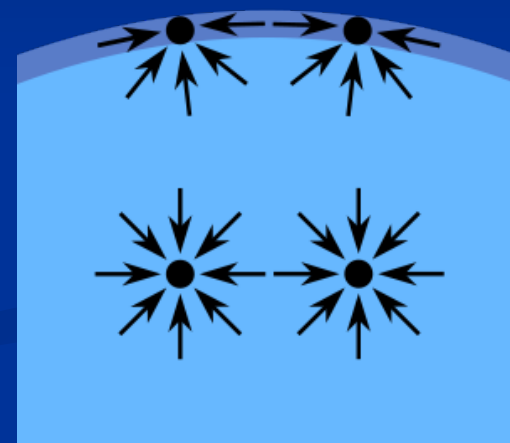
Kyslík: 0,346 nm

Olej: 5,0 nm

Voda: 0,310 nm

- Povrchové napětí
  - Vysoké – olej pění
  - Nízké – olej penetruje, bublinky praskají
- Mezipovrchové napětí, adsorpční jevy
  - Vysoké
  - Nízké
- Adsorpce na rozhraní fází
  - Fyzikální vlastnosti oleje jsou ovlivňovány adsorpčními silami – např. viskozita oleje v tenké vrstvě násobně roste oproti viskozitě v objemu
  - Nanomateriály – vlastnosti povrchu převažují nad vlastnostmi objemu

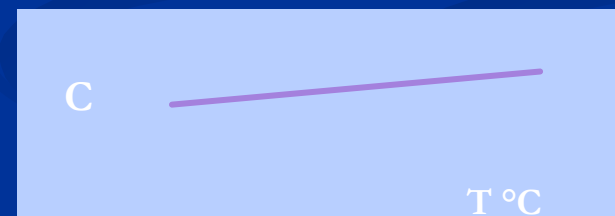
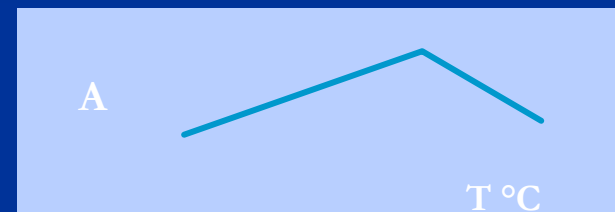

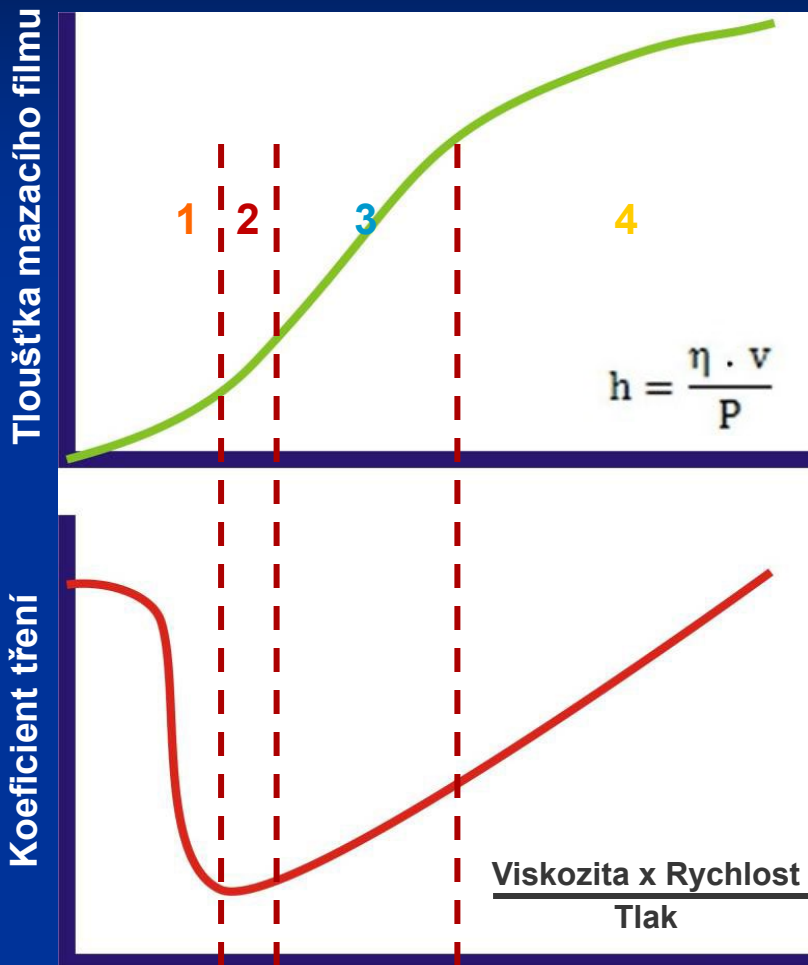
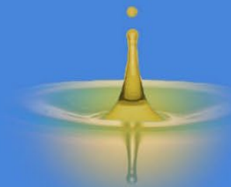
- Fyzikální adsorpce

- Chemická adsorpce

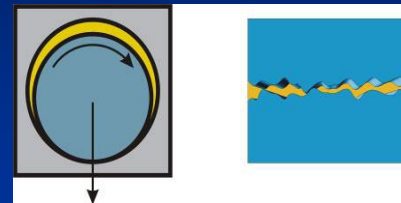
- Chemická reakce

- Jevy se uplatňují zejména v oblasti mezného mazání

1. Mezné mazání

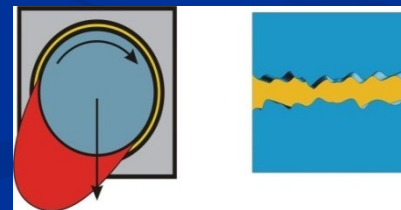

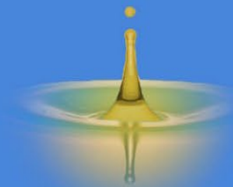
2. Smíšené mazání

3. Elastohydrodynamické mazání

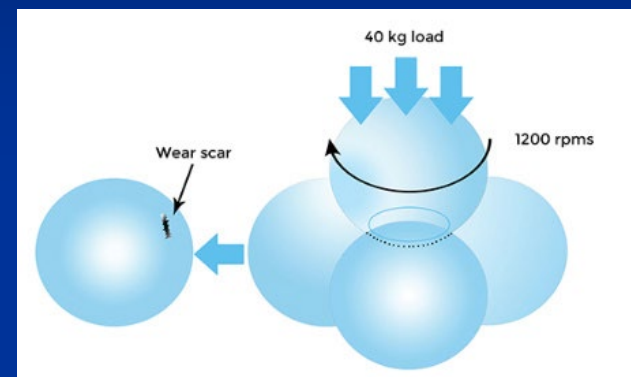
4. Hydrodynamické mazání

Chování oleje za extrémních tlaků – přechod ze skupenství kapalného do skupenství tuhého:

ropné oleje 500 – 1000 MPa
PAO, ester, PAG
např. letecký hydraulický olej
na bázi ethylhexylsebakátu 1000 – 2000 MPa

Protioděrový test 1 h zkouška na ČKS při 400 N a 90°C (ČSN EN ISO 20623):

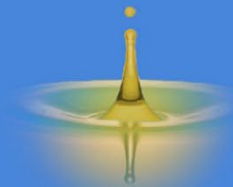
Kuličky o průměru 12,7 mm, chromlegovaná ocel 100Cr6, mez kluzu 2100 MPa

Teoretický rozbor podpořený praktickým měřením ve zkušebně ZKL:

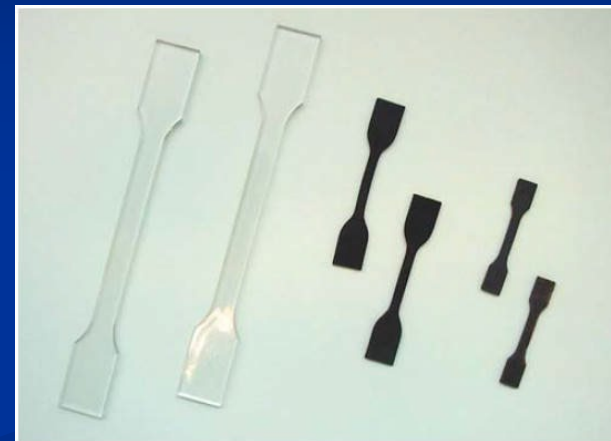
Elastická (vratná) deformace oceli se vyskytuje do zatížení 410 N, tj. tlaku 2076 MPa

Délka kontaktní elipsy (průměr otlaku, tzv. Hertzův otlak) je při 410 N: **0,3084 mm**

Při vyšším zatížení dochází k **plastické** deformaci kuliček – nevhodné pro hydrauliky

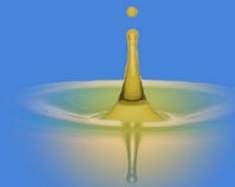

- Elastomery a plasty jsou kompatibilní s olejem, když je polárnost polymeru rozdílná od polárnosti oleje, např.:
- Nepochární ropný olej je kompatibilní s polární pryží, jako je NBR, či polárním plastem, jako je polyamid
- Polární olej, např. brzdová kapalina, je kompatibilní s nepolárními polymery, jako je např. EPDM pryž, či PP

Polymery obsahují změkčovadla, která se olejem mohou vyextrahovat – směs tvrdne a křehne, či olej botná pryž za cenu ztráty pevnosti.

Znalost fyzikálně chemických jevů je užitečným nástrojem pro vysvětlení chování oleje v hydrostatických mechanizmech

